

Pedagógia; nevelés

A nevelés elméleti kérdései iránt érdeklődő szakemberek, gyakorló pedagógusok és egyetemi hallgatók egyaránt használnak forgathatják dr. Agoston Györgynek, a József Attila Tudományegyetem tanszékvezető egyetemi tanárának a közelmúltban megjelent könyvét, ami a *pedagógia alapfogalmai és a nevelési célrendszer* címet viseli.

A szerző művében a nevelés alapvető elméleti problémáinak tisztázására tesz kísérletet. A mű bevezető részében hangsúlyozza: a tudományos fejlődés eredményei, a pedagógia tudománya iránti fokozódó társadalmi érdeklődés készítette arra, hogy a neveléstudomány alapvető kérdéseivel kapcsolatos álláspontját kifejtse. Vizsgálódása a következő fő területekre terjed ki: a neveléstudomány alapfogalmainak rendszere; a kommunista nevelés célrendszere; a nevelés és felépítésmény viszonya, valamint az akceleráció és nevelés problematikája.

A tárgyalt kérdéscsoportok mindegyikénél a szerző foglalkozik a téma értelmezésének neveléstörténeti fejlődésével, a kérdésekkel kapcsolatos polgári elméletekkel is. A mű első fejezete a pedagógia alapfogalmainak (nevelés, művelődés, műveltség, ok-

tatás, nevelés szűkebb értelemben, képzés) értelmezését adja. A szerző az egyértelmű fogalomhasználat érdekében elemzi és definiálja az alapfogalmakat, és megalkotja rendszerüket.

A nevelési célrendszerrel foglalkozó második fejezetben a kommunista nevelés célját, célrendszerét, a célrendszer szerkezetét értelmezi a szerző.

Nevelésfilozófiai aspektusa problémaelemzése során újszerűen rendszerezi a nevelés fő feladatait és meggyőzően igazolja, hogy a sokoldalúan fejlett marxista embereszmény megvalósítását célként csak a szocialista társadalom nevelése elé tűzhető ki.

A harmadik fejezet a nevelés és felépítésmény kapcsolatát elemzi. E részben foglalkozik a szerző többek között a nevelés és a termelés kapcsolata kérdésével, a beiskolázási arányok, tankötelezettség, iskolázottsági és szakképzési színvonal alakulásával.

A könyv utolsó (negyedik) fejezete napjaink egyik vitatott jelenségének, az akceleráció és nevelés viszonyának modern értelmezését adja. (Akadémiai Kiadó)

KÉKES SZABÓ MIHÁLY

— Mit gondolsz, elő- vagy utóplázik?
— Spórol!

Artium előzetes

Huszdik évébe lép idén a *Collegium Artium et Politechnikum*. A hallgatók művészeti képzését szolgálja továbbra is a hagyományokhoz híven a művészeteknek ez a kollégiuma. E félévben négy szekcióban kerül sor érdekes és értékes rendezvényekre.

A *színháztudományi szekció* szeptember 21-i előadásával kezdődött az idei program. A Béke-épület előadóterében dr. Székely György, a Színháztudományi Intézet igazgatóhelyettese *Antik dráma — mai színpad* címmel tartott előadást. Szeptember 27-én este 8 órakor a zenetudományi szekció első előadásával folytatódik a rendezvények. A *Dómba kerül sor Gergely Ferenc* orgonaművésznek, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanszékvezető professzorának *hangversenyére, Melis György* Erdemes Művész közreműködésével. (Belépők váltakozóan a hangversenyre a kari kultúrfelelősöknél.)

A *zeneművészeti és a képzőművészeti szekcióban* egyébként neves előadók a *klasszicizmus* művészetével foglalkoznak ebben a félévben.

A *filmművészet kezdetétől a weimári iskoláig* címet viseli idén a filmesztétikai szekció, amelyet *Molnár István* a Filmtudományi Intézet osztályvezetője fog vezetni. A filmekkel illusztrált előadásokra szombati napokon kerül sor az auditorium maximumában.

A *Collegium Politechnikum* sorozatában az érdeklődők hallhatnak a *matematika történetéről*; *Kulin György* professzor előadásain a *csillagok világáról*. Újszerű lesz, s bizonyára sok érdeklődőt vonz a *Beszélgés nagy öregeinkkel* című sorozat, amelynek keretében többek között *Abrahám Ambrussal, Greguss Pállal, Koch Sándorral, Koltay Kasztnér Jenővel* találkozhatunk.

E tanévben felújításra kerül a *Fórum Artium*, ahol az egyetem fiatal íróival, költőivel kerül sor bemutatkozó beszélgetésekre.

A hagyományoknak megfelelően péntek esténként az auditorium maximumában *Art Kino* előadások lesznek, s folytatódik a *Szabadság és a Fáklya* mozikkban a *filmmúzeum* sorozata is.

Anyanyelvünk Apróságok

Biztosítás

„Kérje menetjegyét utasbalesetbiztosítással!” — olvastam a hirdetést, amíg vonatjegyre várok a pénztárnál. A sor még hosszú előttem, van időm eltűnődni a szón. Utasbalesetbiztosítás! Szép szó, jó hosszú. Hosszasan töprengtetett valaki, mire kitalálta. Külenc szótag, ez nem kis dolog. És milyen jól hangzik! Hivatalosan, komolyan. Nem akármilyen biztosításról van ám itt szó! Ez a biztosítás *utas* is meg *baleset* is egyben. Különösen az utóbbi. De nem vasúti, hanem nyelvi baleset. A javából. En bizony ezután is csak biztosítással kérem a jegyemet.

Tatarozás

Tábla egy vidéki város egyik üzletén: „Arusítás a tatarozás végett zavartalan.” Ezt nem értem. Azért zavartalan, hogy tataroznak? Azért tataroznak, hogy... Nem, végképp nem értem. Csak nem felejtettem el magyarul? Pedig a szavak úgy külön-külön magyar szavak. Csak hát így együtt? Úgy látszik, mégsem tudom jól az anyanyelvemet? Vagy nem én?

Építkezés

Megint egy tábla. Kiszögevezve egy drótkerítés egyik oszlopára, a kerítés mögött meszesgödör, homok, téglarakás, betonkeverő.

Itt építkeznek. Bakások épülnek. Ezt a tábla is közli, így: (pontosan ide másolom):

ÉPÍTKEZÉS IDEGENEKNEK BELÉPNI TILOS

Hát már olyan jól állunk, hogy idegeneknek is építkezünk? En azt hittem, még magunknak sincs elegendő lakás, óvoda, áruház stb. Tehát építsünk csak előbb magunknak. Idegeneknek még ne.

Rántott máj

Ismét tábla. Most egy bisztróban, rajta az ételek ára. Így:

Rántott borda 15 Ft, rántott máj 13,80 Ft, pirított máj 11,60 Ft. Úgy látszik, a rántott borda nagyobb adag lehet. Egy t betűvel biztosan nagyobb. Vagy a rántott májból spóroltak ki valamit? Valószínű, hogy egy t-t.

Fogadás

Másik tábla. Egy hivatal ajtaján. Fogadó óra kedden 10—12-ig. Így írva. Elképzelem az órát, amint fogad. Belép az ügyfél, az óra leugrik a falról, elébe siet, udvariasan helyet kínálja. Vagy fogadást köt az óra. Ez is lehet. De mibe fogad? Talán abba, hogy a fogadóórát egybe kell írni...

VÉGH J. MIHÁLY

GÓLYAESKÜ

Egyetemi hallgatók Szegeden Szentirmai László könyvéről (II. rész)

A szociológia módszereivel fölterképezni, majd leírni egy társadalmi csoport, az egyetemi hallgatók életmódját, szokásait, hétköznapjait — mindez elénk rajzolhatja egy átlag hallgató átlagos tevékenységét.

„Az átlagos hallgató tehát naponta 8 órát dolgozik, 30 percet fordít az egyetem és a lakóhelye közötti közlekedésre, néhány percet közéleti-politikai munkával tölt, átlagosan 4 óra szabad ideje van, másfél órát tölt pihenéssel, továbbtanulással vagy korai lefekvéssel, esetleg meg nem határozható, előre nem látott tevékenységekkel, 30 percet foglalkozik házimunkával, 2,5 órát fordít menzára menetelre, sorbanállásra, étkezésre és személyi ellátásra, s átlagosan 7,5 órát alszik.

Mindehhez hozzá kell tennünk, hogy az átlagos hallgató munkaideje szombaton rövidebb, vasárnap teljesen szabad, s mindkét napon több szabad idővel rendelkezik.”

Csak hogy, mint ezt a tényt a szerző is ismeri, s kijelenti — ilyen hallgatót bármely felsőoktatási intézményben nagyon keveset találunk. Ha tiszteletlen kérdésként felötlene bennünk, hogy ha így van, akkor mi célt szolgálhat a vizsgálat eredménye — válaszadásra maga a szerző biztatna bennünket, a könyv ötödik részében tárgyalásra kerülő olvasáselmeléssel. Itt ugyanis már túllép az előzőkben kialakított állóképeken, s egyéniségeket, személyiségeket idéz az olvasónak. Ezzel mintegy étellel tölti meg az átlag hallgató átlagképét.

Szentirmai elemzésének jelentős érdeme, hogy a sokunkban — oktatókban — meglevő, s jórészt az előítéletekben, vélekedésekben

alapuló „ilyenek a hallgatók” elképzelés helyett igyekszik kialakítani egy reálisabb, tudományos igényű hallgatóportrét. Lényegében a könyv hiányossága is ezen alapul: a kialakított kép egy kissé túlságosan is elvontra sikerült elszemélytelenedett, minden JATÉ-sra — így egyikre sem igaz.

Hiányosságok

Azután — ha már vitatkozunk a szerzővel — itt kell elmondani azt a hiányérzetet is, ami a könyv olvasásakor foglalkoztatott: nem tűnik ki elemzéséből a hallgatók sokfélesége, rétegekre, csoportokra tagolódása az egyéni közéleti aktivitás, a közéleti tevékenység alapján. Ez pedig abból a hiányosságból adódik, hogy nem vizsgálta a hallgatói életmód egyik meghatározóját, a *közösségi munkát, a mozgalmi életet*. E nélkül pedig a kép óhatatlanul féldalalasa sikerül, hiszen az egyetemi hallgatók életének — társadalmi, szociális vonatkozásban egyaránt — szerves része a KISZ s ezt nem lehet megkerülni szociológiai vizsgálat esetén sem. Főleges lenne itt most elsorolni — még csak utalászerűen is — a JATÉ mozgalmi munkájának, a hallgatók életében érvényesülő jelenlétét, elvitathatatlan tény, hogy tömegeket mozgat meg, s ezáltal is hallgatóink mindennapi életének alkotó elemét képezi. Egyszóval elsikkadt a politikai munka ábrázolása, s ezzel bizony a művelődésről szóló fejezetek is szegényebbek lettek, mert hiányzik a politikai művelődés elemzése. Pe-

dig politikai, közéleti műveltség nélkül szerencsére már régóta nem végeznek nálunk hallgatók, hiszen sokuk számára éppen az egyetem, a főiskola jelenti az ilyen jellegű tapasztalatok megalapozását, a mozgalmi életbe történő bekapcsolódást.

Remélhetőleg az elmondottak elősegítik a szerző további kutatómunkájának orientációját, s ennek eredményeként a hallgatók életmódjának teljesebb bemutatását.

Az olvasás

A hallgatók olvasási szokásait, olvasás és szabad idő viszonyát vizsgálva arra a következtetésre jut Szentirmai, hogy a felsőoktatási intézmények hallgatói maradéktalanul az olvasók kategóriájába tartoznak. Meggyőzően igazolja, hogy az olvasás olyan szabadidő-tevékenység, amelyet több-kevesebb gyakorissággal és változó időtartammal minden hallgató rendszeresen folytat.

Miközben az általános kép ilyen kedvező helyzetet mutat, az egyes rétegek olvasási már közel sem ilyen szívdertőek: az időmérleg adatai szerint minden évfolyamon van egy olyan réteg, amelynek tagjai egyáltalán nem, vagy csak heti 2 óránál kevesebbet olvas, s ilyen a vizsgált hallgatók 31 százaléka! Hasonlóképpen az időmérleg adatai szerint, a vizsgálatba bevont hallgatók tekintélyes része, 40 százaléka az, aki nem, vagy csak heti 2 óra mennyiséget olvas, tv-t sem néz. További probléma, a hátrányos helyzetű hallgatók kulturális fejlődését nehezítő körülmény, a nagyfokú munkaterhelés

és a szabad idő viszonylagos hiánya, amelynek következtében a művelődésben mutatkozó különbségek mintegy újratemetődnek. A vizsgálatból olyasféle következtetés is kirajzolódik látszik, hogy az egyetemi évek alatt a hátrányos helyzetű hallgatónak a tananyagot is elég munkába kerül eljuttatni, nemhogy az olvasás megszerzésére, a rendszeres olvasásra volna idő és energia. Ezért tűnik indokolatlannak az optimistának a szerző végső konzekvenciája, mely szerint a felsőoktatási intézményekből kiküldülő szakemberek megfelelő közvetítői lesznek az olvasási kultúrának. Ez a megállapítás bizonyára igaz a hallgatók egy jelentős rétegére, de nem elhanyagolható az a réteg sem, amely sajnos még maga sem olvas eleget, nemhogy másokat arra buzdítson.

A *különböző művelődési intézmények látogatása* lényegében hasonló képet mutat, mint az olvasás: jelentős hallgatói csoportok vesznek részt a különböző művelődési intézmények rendezvényein, noha itt is vannak fehérek foltok, amik olykor meglepő méretűek lehetnek. (Szentirmai közli a kollégiumban lakó egyetemi hallgatók művelődési intézmény-látogatásának gyakoriságát, s ebből kiderül, hogy a válaszadók 17 százaléka soha nem jár moziba, 47 százaléka soha nem jár filmműzeumba, 31 százaléka soha nem jár színházba, 50 százaléka soha nem jár tálalatra, képcsarnokba... Ez eléggé elgondolkoztató, s semmiképpen sem megnyugtató, még ha azzal vigasztaljuk is magunk, hogy bezeg megnyitják ugyanide mások!)

Részletes tárgyalás alapján foglalkozik a szerző a *hallgatók rádió, tv és újságolvasási szokásaival*. Talán megbocsátható a recenzióknak, hogy ismét kételeynek ad hangot, éppen e körével kapcsolatban. Manapság a rádió, a tv életünk részét képezik, de hogy milyen mértékű ez a részese, az sok tényezőtől függ, többek között lakásviszonyoktól, anyagi ellátottságtól és nem utolsósorban a társadalmi közegetől, ahol az egyén él. Egyetemi hallgatóknál mindez átmeneti, nem töltők függő, nem általuk meghatározható. Erdekesebb és fontosabb, mennyi tv-készülék van a kollégiumokban, mennyi rádió, hány újság jár emeletenként — s ami a lényeg, mit és mennyit tud segíteni az egyetem, a társadalmi szervek, azaz mit kell tenniük? Lehet, hogy ezek nem tudományos igényű kérdések, de végül is minden vizsgálódás értékét, célját, hasznosságát adja, s nyilván e nagyon alapos elemzés is ilyen törekvésből született.

A rendelkezésünkre álló hely elfogyott, noha az ismertetésnek még távolról sem jutottunk végére. Egyetemi oktatók, mozgalmi vezetők, kollégiumi tanárok, mindenki aki kapcsolatban van az egyetemi hallgatósággal — olvassa el ezt a könyvet, érdemes. Bizonyára nem tekinthető befejezett, lezárt elemzésnek, mint észrevételeinkből kitűnt, nem is egy következtetése vitatható, néhol túlságosan subjektív, másutt személytelen hangvételi — de mégis hasznos ismereteket ad, fontos olvasmány.

TRÁSER LÁSZLÓ